

VN/10302/2025
VN/10302/2025-UM-65

22.5.2025

Lausuntoyhteenvedo; HE-luonnos jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niistä hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen (Ottawan sopimus) irtisanomiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Esitysluonnos oli lausuntokierroksella 17.4.-16.5.2025 Lausuntopalvelu.fi -palvelun kautta. Lausuntopyyntö lähetettiin 88 taholle. Lausuntoja saatiin 42 taholta. Lisäksi yksityishenkilöiltä saatiin 6 lausuntoa.

Lausunnon antaneet viranomaiset, yritykset sekä kokonaisturvallisuuteen liittyvät yhdistykset kannattivat sopimuksen irtisanomista. Kansalaisjärjestöistä suurin osa vastusti sopimuksen irtisanomista. Yksityishenkilöiden lausunnoissa esitettiin näkemyksiä sopimuksen irtisanomisen puolesta ja vastaan. Monissa lausunnoissa esitettiin huomioita jalkaväkimiinojen käyttöönottoa koskevista vaikutuksista.

Esitystä tukevat lausunnot korostivat pääosin puolustuspoliittisia näkökohtia. Näissä lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että Ottawan sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinojen palauttamisen puolustusjärjestelmän käyttöön heikentyneessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Irtisanomista vastustavissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että sopimuksen irtisanomista voidaan pitää perus- ja ihmisoikeuksia, kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja humanitaarisen oikeuden päämääriä heikentävänä toimenä. Vastustavissa lausunnoissa irtisanomisen perusteluja pidettiin riittämättöminä ja jalkaväkimiinoja pidettiin humanitaarisen oikeuden vastaisina. Myös hallituksen esitystä edeltävää valmistelua sekä selvitysten salassapitoa kritisoitiin useissa lausunnoissa. Toisaalta osassa lausunnoissa toivottiin esityksen mahdollisimman nopeaa käsittelyä.

Useissa lausunnoissa korostettiin kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään sitoutumista, miinojen vastuullista käyttöä sekä sitoutumista Ottawan sopimuksen humanitaarisiin päämääriin.

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niistä hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen (Ottawan sopimus) irtisanomiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi oli lausuntokierroksella 17.4.-16.5.2025. Esityksestä pääasiallinen sisältö, esityksen tavoitteet ja keskeinen sisältö ehdittiin kääntää ruotsiksi lausuntokierrokselle.

Lausuntopyyntö lähetettiin 88 taholle. Lausuntoja saatiin 42 taholta. Lisäksi yksityishenkilöiltä saatiin 6 lausuntoa. Sisäministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Korkein oikeus sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ilmoittivat, ettei niillä ole asiassa lausuttavaa.

Lausunnoissa sekä puollettiin että vastustettiin luonnosta hallituksen esitykseksi. Lausunnon antaneet viranomaiset, yritykset sekä kokonaisturvallisuuteen liittyvät yhdistykset kannattivat sopimuksen irtisanomista. Kansalaisjärjestöistä suurin osa vastusti sopimuksen irtisanomista. Yksityishenkilöiden lausunnoissa esitettiin näkemyksiä sopimuksen irtisanomisen puolesta ja vastaan. Monissa lausunnoissa esitettiin huomioita jalkaväkimiinojen käyttöönottoa koskevista vaikutuksista.

Esitystä tukevat lausunnot korostivat pääosin puolustuspoliittisia näkökohtia. Näissä lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että Ottawan sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinojen palauttamisen puolustusjärjestelmän käyttöön heikentyneessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Puoltavissa lausunnoissa Suomen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamista pidettiin hyväksyttävänä perusteina.

Irtisanomista vastustavissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että sopimuksen irtisanomista voidaan pitää perus- ja ihmisoikeuksia, kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja humanitaarisen oikeuden päämääriä heikentävänä toimenä. Vastustavissa lausunnoissa irtisanomisen perusteluja pidettiin riittämättöminä ja jalkaväkimiinoja pidettiin humanitaarisen oikeuden vastaisina. Useissa lausunnoissa vaadittiin täsmennettäväksi perusteluja, miksi Suomen on huolimatta irtisanomisen haitallisista vaikutuksista irtisanottava sopimus, ja myös jalkaväkimiinojen hyötyjä Suomen puolustuskyvylle kehoitettiin täsmentämään.

Myös hallituksen esitystä edeltävää valmistelua sekä selvitysten salassapitoa kritisoitiin useissa lausunnoissa. Toisaalta osassa lausunnoissa toivottiin esityksen mahdollisimman nopeaa käsittelyä.

Useissa lausunnoissa korostettiin kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään sitoutumista, miinojen vastuullista käyttöä sekä sitoutumista Ottawan sopimuksen humanitaarisiin päämääriin.

Alla on lueteltu tahot, joille lausuntopyyntö lähetettiin. Lausunnon antaneet tahot on merkitty *-merkillä.

*Aliupseeriliitto

Ammattiliitto PRO

*Amnesty International Suomen osasto

*Aseistakieltäytyjäliitto

*Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

*Elinkeinoelämän keskusliitto

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus

*Fida International

*Fingrid Oyj

*Helsingin hovioikeus

Helsingin käräjäoikeus

Helsingin yliopisto

*Huoltovarmuuskeskus

Ihmisoikeuskeskus

Ihmisoikeusliitto

Itä-Suomen yliopisto

Juristiliitto

Kansainvälisen politiikan yhdistys

Kirkon ulkomaanapu

Korkein oikeus

Kriisinhallintakeskus

Laajan turvallisuuden verkosto ry

Lapin yliopisto

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Lääkärin sosiaalinen vastuu ry

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry

*Maanpuolustuksen insinöörit MPI ry

Maanpuolustuskorkeakoulu

*Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK

*Maanpuolustuskurssiyhdistys

Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry

*Maanpuolustuskiltojen liitto ry

Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto MTTL ry

*Naisten Valmiusliitto

NMKY

*Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
*Pelastakaa Lapset ry
*Plan International Suomi
Poliisihallitus
Poliisin ja Rajan Henkilöstö JHL ry
Potilasvakuutuskeskus
Puolustuskiinteistöt
*Puolustusministeriö
Puolustusvoimien Pääesikunta
*Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
*Päällystöliitto
*Rajaturvallisuusunioni ry
*Rajavartiolaitoksen esikunta
Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus TAPRI
*Reserviläisliitto ry
*SaferGlobe ry
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Atlantti-seura
Suomen Luonnonsuojeluliitto
Suomen Pakolaisapu
*Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, SPEK
Suomen poliisijärjestöjen liitto
*Suomen Punainen Risti
*Suomen Rauhanliitto
*Suomen Rauhanpuolustajat ry
*Suomen Rauhanturvaajaliitto ry
*Suomen Reserviupseeriliitto ry
*Suomen Sadankomitea ry

Suomen World Vision

Suomen YK-liitto

Suomen ympäristökeskus

Suomen Yrittäjät ry

Tasavallan presidentin kanslia

*Tulli

Turun yliopisto

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Turvallisuuskomitea

Työ- ja elinkeinoministeriö

*Ulkopoliittinen instituutti (tutkija Joel Linnainmäen lausunto ohjelmajohtaja Harri Mikolan, vanhemman tutkijan Matti Pesun ja Joel Linnainmäen puolesta)

*Upseeriliitto ry

Valtiokonttori

Valtioneuvoston kanslia

*Valtiovarainministeriö

Varusmiesliitto ry

*Ympäristöministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Åbo Akademi

Lisäksi lausunnon antoivat

International Campaign to Ban Landmines – Suomi

Lastensuojelun Keskusliitto

Naisasialiitto Unioni ry

Naisjärjestöjen Keskusliitto

Suomen UNICEF ry ja

professori Martin Scheinin.

Seuraavassa esitetään lausuntojen keskeisin sisältö. Suurin osa lausunnoista löytyy Lausuntopalvelusta (<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=b1f3cdf3-b3db-44c0-884f-f1dda80f4b43>).

2. Lausunnot lausunnonantajittain

2.1 Ministeriöt

Puolustusministeriö toteaa kannattavansa esitystä ja katsoo sen laajentavan Suomen puolustuksellista liikkumatilaa. Puolustusministeriö pitää tärkeänä, että sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinojen palauttamisen täysimääräisesti puolustusjärjestelmän käyttöön, sillä mahdollisuus hankkia ja käyttää jalkaväkimiinoja osana muuta puolustusjärjestelmää lisää sotilaallista suorituskykyä. Puolustusministeriö pitää jalkaväkimiinoja tehokkaana, kustannuksiltaan kohtuullisena ja puolustusjärjestelmään suhteellisen helposti liitettävänä asejärjestelmänä, joka täydentää Puolustusvoimien suorituskykyä. Puolustusministeriö korostaa jalkaväkimiinojen olevan todennäköisesti nopeasti tuotettava ja käyttöön saatava järjestelmä, jonka merkitys korostuu valmistellun puolustustaistelun yhtenä elementtinä linnoittamisen, suluttamisen sekä muiden asejärjestelmien käytön rinnalla. Jalkaväkimiinat ovat kriittinen osa valmisteltavan puolustuksen kokonaisuutta. Tästä syystä puolustusministeriö pitää etenkin nykyisessä turvallisuustilanteessa tärkeänä, että Ottawan sopimuksesta irtautuminen etenee nopeasti, jotta jalkaväkimiinat kyetään saamaan operatiiviseen käyttöön lähivuosien aikana. Tämän lisäksi puolustusministeriö esittää yksityiskohtaisia huomioita hallituksen esityksessä mainittuihin osuuksiin ja esittää niihin täsmennyksiä ja muutoksia.

Valtiovarainministeriö toteaa, että uusien jalkaväkimiinojen hankkiminen tulee toteuttaa lähtökohtaisesti nykyisten määrärahojen puitteissa osana normaalia puolustussuunnittelua. Puolustusmateriaalihankintoihin varattua määrärahaa on tarvittaessa uudelleen kohdennettava siten, että se mahdollistaa miinojen hankinnan siltä osin kun se nähdään välttämättömänä osana Puolustusvoimien suorituskykyä. Osana puolustussuunnittelua Puolustusvoimat joutuu väistämättä sovittamaan yhteen erilaisten asejärjestelmien ylläpitoon ja hankintoihin kohdennettavat resurssit siten, että käytettävissä oleva materiaali muodostaa puolustuksen kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Valtiovarainministeriö toteaa, että puolustukseen liittyvistä lisäresurssitarpeista päätetään normaalin menettelyn mukaisesti osana talousarvioprosesseja. Suomen irtisanoutumista Ottawan sopimuksesta ei seuraa automaattisesti tarvetta lisämäärärahalle. Hallituksen taannoiset päätökset kasvattaa puolustusmäärärahoja merkittävästi kun tavoitteeksi on asetettu puolustusmenojen BKT-osuuden nostaminen kolmeen prosenttiin mahdollistaa myös miinojen hankkimisen osana maapuolustuksen kehittämistä. Valtiovarainministeriö katsoo lisäksi, että hallituksen esitystä asetusta ei tarvitse tuoda raha-asiainvalidikunnan käsiteltäväksi.

Ympäristöministeriö esittää maaperän pilaantumista koskevia huomioita, jotka liittyvät esityksen ympäristövaikutuksia koskevaan jaksoon. Ympäristöministeriö toteaa, että miinojen osalta maaperän pilaantuminen voisi olla samanlaista räjähdysainepilaantumaa, kuin räjähtämättömistä ampumatarvikkeista. Pilaantuminen syntyy useiden vuosien kuluessa miinojen hajotessa niiden kuorien ruostumisen tai muun syyn vuoksi. Jalkaväkimiinoja valmistetaan hyvin monista eri materiaaleista, joten niiden hajoamista ja räjähdysaineiden vapautumista on vaikeaa arvioida tarkemmin. Suomalainen jalkaväkimiinojen käyttötapa on ollut aiemmin sellainen, että miinat poistetaan, kun niitä ei enää tarvita. Tässä toimintamallissa merkittävää maaperän pilaantumista ei synny. Yleisesti voidaan arvioida, että jalkaväkimiinoista syntyvä maaperän pilaantuminen jää vähäisemmäksi kuin muun sodankäynnin aiheuttama maaperän pilaantuminen, varsinkin jos miinojen raivaaminen toteutetaan.

2.2 Ylimmät laillisuusvalvojat

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen toteaa, että esitysluonnoksen perusteluissa on tuotu esiin, että sopimuksen irtisanomista voidaan pitää perus- ja ihmisoikeuksia heikentävänä toimenä, ja se heikentäisi myös kansainvälisen humanitaarisen oikeuden päämääriä. Luonnoksessa on

tunnistettu, että jalkaväkimiinojen käytöllä on vaikutuksia perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen elämään ja 9 §:n 1 momentissa turvattuun liikkumisvapauteen, minkä lisäksi se on merkityksellinen myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen, YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen sekä lapsen oikeuksien yleissopimuksen ja sen lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tehdyn valinnaisen pöytäkirjan kannalta.

Eduskunnan oikeusasiamies huomauttaa, että hallituksen esityksessä yleissopimukseen liittymiseksi korostettiin myös, että jalkaväkimiinojen aiheuttamat vammat ovat lähes poikkeuksetta vaikeita ja kalliita hoitaa, ja niiden aiheuttama työkyvyn menetys on usein pysyvää. Merkitsemättömät miinat estävät myös maankäyttöä elinkeinotarkoituksiin ja aiheuttavat siten raskaan taloudellisen ja inhimillisen lisärasitteen konfliktista toipuvalle yhteisölle. Edellä kuvatut syyt vaikeuttavat myös pakolaisten ja valtion sisäisten pakolaisten paluuta kotiseudulleen ja normaaliin elämäänsä konfliktin jälkeen. (HE 15/2011 vp, s. 6). Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että luonnoksen vaikutusarviointia olisi vastaavasti syytä täsmentää tarkastellen kattavasti mahdollisia jalkaväkimiinojen käytön epäsuorempia vaikutuksia myös esimerkiksi maankäyttöön ja elinkeinotarkoituksiin.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että luonnoksessa on asianmukaisesti tuotu esille, että kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja sen keskeisten periaatteiden kannalta jalkaväkimiinat ovat ongelmallisia erityisesti siksi, että ne eivät tee eroa siviilin tai sotilaan välillä. Puolustusvoimista annetun lain 4 §:n mukaan sotilaallisten voimakeinojen tulee olla sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Eduskunnan oikeusasiamies pitää keskeisenä yleissopimuksen irtisanomista arvioitaessa sitä, että Suomen on yleissopimuksen irtisanomisen jälkeenkin täytettävä muihin kansainvälisen oikeuden sääntöihin perustuvat asiaan liittyvät velvoitteensa, joita on selostettu luonnoksen kohdassa 1.4.

Eduskunnan oikeusasiamies korostaa, että ehdotettu yleissopimuksen irtisanominen on merkittävä toimi, vaikkakin se kiinnittyy sinänsä tärkeisiin ja hyväksyttäviin perusteisiin Suomen puolustuksen tarpeiden sekä Suomen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi. Tällaisessa sääntely-yhteydessä oikeusasiamies peräänkuuluttaa kattavien perusteluiden merkitystä. Esitysluonnoksessa on monin kohdin selostettu sopimuksen irtisanomisen erilaisia haitallisia vaikutuksia. Sen sijaan perustelut siitä, miksi Suomen on niistä huolimatta irtisanottava sopimus, jäävät hyvin ohuiksi.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että jaksossa 1.7 on yleisellä tasolla selostettu Suomen turvallisuusympäristön heikentymistä, ja jaksossa 4.1 on selostettu jalkaväkimiinojen käyttötarkoituksia ennen Suomen liittymistä Ottawan sopimukseen sekä jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamiseksi tehtyjä onnistuneita hankintoja. Sen sijaan nykyhetkeen ajoittuvia perusteluja jalkaväkimiinojen tarpeesta on esitetty 7 riviä (s. 13) ja vain viitaten Puolustusvoimien selvitykseen, josta ei ole annettu enempää tietoa. Oikeusasiamies pitää välttämättömänä, että perusteluja täydennetään.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että yleissopimuksen 1 artiklan mukaisesti sopimusosapuolet ovat sitoutuneet siihen, etteivät ne missään oloissa käytä, kehitä, tuota, hanki, pidä hallussaan, varastoi tai siirrä jalkaväkimiinoja taikka tue sopimuksen vastaista toimintaa. Vaikka yleissopimuksen mukaiset nykyiset velvoitteet kattavat siis muitakin seikkoja kuin jalkaväkimiinojen käytön kiellon, esitysluonnoksessa on, mukaan lukien vaikutusarviointi, keskitytty lähinnä vain jalkaväkimiinojen käyttöön. Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että jatkovalmistelussa esitysluonnosta tulisivat täydentää selostamalla ja arvioimalla kattavasti yleissopimuksen eri velvoitteista irtaantumista ja niiden vaikutuksia.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että voi sinänsä yhtyä esitysluonnoksessa tehtyyn arvioon eduskunnan suostumuksen tarpeellisuudesta yleissopimuksen irtisanomiseen ja siihen välittömästi liittyvään selvitykseen (ponsi) irtisanomisen syistä sekä käsittelyjärjestyksestä. Sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Lisäksi tämä toteaa, että yleissopimusta on pidettävä perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettuna merkitykseltään huomattavana kansainvälisenä velvoitteena (ks. HE 15/2011 vp, s. 28) – kuten vastaavasti myös sen irtisanomista.

Oikeuskanslerinvirasto lausunnossa käsitellään eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta ja käsittelyjärjestystä. Siinä katsotaan, että sopimuksen irtisanomiseen vaaditaan eduskunnan hyväksyminen ja että sopimuksen irtisanominen samoin kuin selvitys irtisanomisen syistä voitaisiin hyväksyä äänten enemmistöllä esitysluonnoksen mukaisesti.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että esitysluonnoksen mukaan Ottawan sopimuksen irtisanominen ei vaikuta suoraan perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin, koska itsessään sopimuksen irtisanominen ei johda jalkaväkimiinojen käyttöönottoon. Oikeuskanslerinvirasto huomauttaa, että vaikka on totta, että vielä Ottawan sopimuksen irtisanomisella ei ole välittömiä perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, esitysluonnoksesta käy yhtäältä selvästi ilmi se, että sopimuksen irtisanomista voidaan pitää perus- ja ihmisoikeuksia heikentävänä toimena ja, että puolustusministeriö on arvioinut tarpeelliseksi käynnistää jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen Puolustusvoimien keinovalikoimaan sopimuksen irtisanomisen astuttua voimaan.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että näistä syistä esityksessä tulee arvioida nykyistä huomattavasti perusteellisemmin sen suhdetta eri perus- ja ihmisoikeuksiin. Perustuslakivaliokunnan käytäntö tulee ottaa tässä yhteydessä huomioon, ja siitä on tehtävä selkoa ainakin viittauksin kunkin asian kannalta tärkeimpiin valiokunnan lausuntoihin. Lisäksi Oikeuskanslerinvirasto toteaa lausunnossaan, että esitykseen on tarpeen sisällyttää nykyistä yksityiskohtaisempi arviointi asiaan liittyvistä kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista. Nämä täydennykset ovat perusteltuja jo esitysluonnoksessakin (s. 13) todetusta syystä, että humanitaarisen oikeuden sopimuksen irtisanominen on erittäin poikkeuksellinen toimi. Lisäksi Ottawan sopimuksen 20 artiklan 4 kohdan mukaan se, että sopimuspuoli irtisanoo tämän yleissopimuksen, ei vaikuta millään tavoin valtioiden velvollisuuteen täyttää edelleen asiaan liittyvien kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaiset velvoitteensa. Jos Ottawan sopimuksen irtisanomisen suhteesta muihin ihmisoikeussopimuksiin olisi epäselvyyttä, käsittelyjärjestys-jakson loppuun tulee hallituksen esitysten laatimisohejien mukaan ottaa lausuma esityksen saattamisesta perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Muina huomiona Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että ehdotettu Ottawan sopimuksen irtisanominen on merkittävä toimi ja kattavien perusteluiden merkitys korostuu tällaisessa sääntely-yhteydessä (ks. myös EOAK/2436/2025). Esitysluonnoksessa on selostettu sopimuksen irtisanomisen erilaisia haitallisia vaikutuksia. Sen sijaan esimerkiksi perustelut siitä, miksi Suomen on niistä huolimatta irtisanottava sopimus, jäävät ohuiksi.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että esitysluonnoksen nykytilaa koskevassa jaksossa (s. 4) kuvataan Suomen liittyminen Ottawan sopimukseen. Esitysluonnoksessa ei käsitellä lainkaan sitä, miten Suomen mahdollinen uudelleenliittyminen Ottawan sopimukseen joskus tapahtuisi, mikäli turvallisuustilanne tai muut olosuhteet myöhemmin muuttuisivat. Lausunnossa pidetään tällaisen kuvauksen sisällyttämistä esitykseen tärkeänä eduskunnan tietojensaantioikeuden näkökulmasta.

Oikeuskanslerinvirasto pyytää myös täsmentämään sitä, miten EU:n ja sen jäsenvaltioiden kolmansien maiden kanssa tekemiä sopimuksia mahdollisesti muutettaisiin jatkossa, jos Suomi eduskunnan suostumuksella irtisanoutuisi sopimuksesta. Lisäksi Oikeuskanslerinvirasto huomauttaa, että avoimeksi jää, missä määrin esitysluonnoksessa

mainittu EU:n uskottavuuden vähentyminen sopimuksen puolestapuhujana johtuisi Suomen irtisanoutumisesta ja jos näin, kuinka sitä pitäisi arvioida.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa myös, että esitysluonnoksessa todetaan, että on mahdollista, että jalkaväkimiinojen uudelleenkäyttöönotto edellyttää Suomelta Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 36 artiklan mukaista arviota siitä, olisiko jalkaväkimiinojen käyttö joissakin tai kaikissa olosuhteissa pöytäkirjan tai muun sopimuspuolta koskevan kansainvälisen oikeuden säännön mukaan kielletty. Tällaisen kansallisen arvion tekemisvelvoite olisi mahdollisuuksien mukaan hyvä pyrkiä ainakin alustavasti selvittämään jo ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa lisäksi, että esitysluonnoksen eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta ja käsittelyjärjestystä koskevassa jaksossa todetaan, että ”puolustusvoimilla olisi oikeudellinen velvoite pyrkiä minimoimaan jalkaväkimiinojen negatiivisia vaikutuksia oikeuteen elämään” ja ”mahdolliset jalkaväkimiinojen käyttöönottoon liittyvät liikkumisrajoitukset perustuisivat lainsäädännössä Puolustusvoimille säädettyihin toimivaltuuksiin”. Lausunnossa todetaan, että näiden oikeudellisten velvoitteiden ja toimivaltuuksien säädösperusta jää epäselväksi ja tulee yksilöidä esityksen jatkovalmistelussa.

Kootusti Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että muuttuneesta turvallisuusympäristöstä huolimatta puolustuspoliittisia päätöksiä koskevia hallituksen esityksiä ja niihin sisältyviä perusteluja ja vaikutusarviointeja tulee arvioida samoin kriteerein kuin tähänkin asti, perustuslain 47 §:ssä säädetty eduskunnan tiedonsaantioikeus sekä hyvän lainvalmistelutavan periaatteet huomioon ottaen.

2.3 Tuomioistuimet

Helsingin hovioikeus toteaa, että esitysluonnos ei riittävällä tavalla mahdollista esitysluonnoksessa esille tuotujen puolustuspoliittisten näkökohtien arviointia, koska näkökohtia ei juurikaan perustella. Esitysluonnoksessa ei myöskään punnita sitä, miten Nato-jäsenyys ja puolustusmenojen jo tapahtunut ja tuleva kasvu tai asejärjestelmien teknologinen kehitys mahdollisesti vaikuttavat jalkaväkimiinojen merkitykseen tai mahdollisuuksiin korvata ne asejärjestelmillä, joiden käyttöä Ottawan sopimus ei kiellä.

Helsingin hovioikeus toteaa, että on sinällään selvää, että esitysluonnosta edeltäneen puolustusministeriön oman selvityksen perusteluja ja johtopäätöksiä ei voida kaikilta osin tuoda julkiseen keskusteluun. ”Ukrainan sodan opit” ja niihin kytkeytyvät sotatekniset ja -taktiset kysymykset ovat ymmärrettävästi turvaluokiteltua tietoa. Ottawan sopimuksesta irtautuminen näyttäytyy kuitenkin poikkeamana Suomen tähänastiseen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaan, jonka keskiössä on ollut sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän tukeminen. Suomen linjan uskottavuus edellyttää mahdollisimman avointa ja perusteellista keskustelua kaikista Ottawan sopimuksen irtisanomiseen liittyvistä keskeisistä kysymyksistä. Mahdollisimman avointa keskustelua puoltavat myös ne esitysluonnokseen kirjatut kielteiset vaikutukset ja riskit, joita Ottawan sopimuksen irtisanomiseen ja jalkaväkimiinojen käyttöön väistämättä liittyy. Hovioikeus toteaa, että tässä muodossa esitysluonnos ei tällaista keskustelua riittävällä tavalla mahdollista. Suomen strategisen aseman muutos, teknologinen kehitys ja puolustusmenojen kasvu, muun ohella, jäävät maininnan varaan, eikä näiden seikkojen vaikutusta puolustusvoimien suorituskyvylle ja jalkaväkimiinojen esitetyle tarpeellisuudelle ole mahdollista arvioida. Esitysluonnoksessa esitetyt perustelut eivät toisin sanoen riittävällä tavalla vastaa kysymykseen siitä, onko sopimuksen irtisanominen ylipäättään tarpeen.

Helsingin hovioikeus toteaa lausuntonsa lopuksi, että turvallisuusympäristön heikentymisestä huolimatta puolustuspoliittisia päätöksiä tulisi arvioida samalla kriittisyydellä ja huolellisuudella kuin tähänkin asti. Venäjän hyökkäyssodan ei tule heikentää niitä

avoimuuden ja hyvän hallinnon periaatteita, joille Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen päätöksenteko on viime vuosikymmeninä perustunut.

2.4 Muut viranomaiset

Huoltovarmuuskeskus toteaa, että hallituksen esitys Ottawan sopimuksen irtisanomiseksi on nykyisessä turvallisuustilanteessa hyvin perusteltua. Perusteltua on, että Suomi pyrkii suojelemaan lainkäyttöpiirissään olevien henkilöiden elämää, terveyttä ja turvallisuutta huolehtimalla puolustuskyvystään. Huoltovarmuuskeskus arvioi, että Ottawan sopimuksen irtisanomisesta aiheutuvat vaikutukset koskevat erityisesti vaikutuksia kansalliseen puolustukseen ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, ja välillisesti irtisanomisella on vaikutusta myös huoltovarmuuteen. Muina huomioina Huoltovarmuuskeskus toteaa, että puolustussodassa jalkaväkimiinat voidaan nähdä sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta tehokkaana keinona lisätä maanpuolustuksen vaikuttavuutta sekä osaltaan heikentää hyökkääjän kykyä toimia vapaasti.

Rajavartiolaitos pitää hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyjä muutoksia kannattavina ja tarpeellisina.

Tulli kiinnittää lausunnossaan huomiota jalkaväkimiinoiden kuljettamiseen Suomen rajojen yli. Toimintaan kohdistuu kaksi eri lainsäädännöllistä rajoitusta. Räjähdeiden osalta asiaa säätelee laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005). Räjähderajoitus koskee jalkaväkimiinoiden maahantuontia Suomeen EU:n ulkopuolelta tai toisesta EU-maasta. Normaaaleista räjähteistä poiketen Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ei luvita sotilasräjähteiden eli jalkaväkimiinoiden maahantuontia Suomeen, kun maahantuojana on puolustusvoimat. Puolustusministeriön hallinnonala luvittaa kyseiset maahantuonnit. Puolustustarvikkeiden osalta asiaa säätelee laki puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012). Puolustustarvikerajoitus koskee puolustustarvikkeiden maastavientiä Suomesta EU:n ulkopuolelle ja toiseen EU-maahan, sekä puolustustarvikkeiden kuljettamista Suomen kautta. Jalkaväkimiinat ovat aina puolustustarvikkeita ja niiden maastavienti ja kuljetus Suomen kautta edellyttävät puolustusministeriön myöntämää lupaa. Tulli valvoo, että räjähderajoitusten tai puolustustarvikerajoituksen alaisista toimituksista Suomen rajojen yli löytyy yllä mainitut luvat. Tullilla ei ole lausuttavaa hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyihin pakkokeinolain ja rikoslain muutoksiin tai itse Ottawan sopimuksesta irtautumiseen.

2.5 Tutkimuslaitokset ja tutkijat

Oikeustieteen tohtori, professori Martin Scheinin katsoo, että esityksen valmistelussa on sivuutettu keskeisiä oikeudellisia ongelmia, minkä vuoksi hallituksen esitys on vähintäänkin epäkypsä vietäväksi eduskunnan käsittelyyn. Scheininin mukaan hankkeesta tulee luopua, ainakin kunnes asianmukaiset selvitykset on tehty, niiden pohjalta on laadittu asianmukainen julkinen aineisto ja asiasta voidaan käydä tietoon perustuva julkinen keskustelu ja eduskuntakäsittely. Eduskunnan tulee saada sellainen päätöksentekoaineisto, jonka nojalla sen on mahdollista tarkasti arvioida, saavutettaisiinko Ottawan sopimuksen irtisanomisella mitään merkittävää hyötyä Suomen puolustuskyvylle, kun sopimuksen irtisanomisesta huolimatta Suomi olisi edelleen muiden kansainvälis-oikeudellisten velvoitteidensa sitoma. Scheinin katsoo, että esityksessä ovat jääneet selvittämättä se, missä määrin jalkaväkimiinoja koskevat kansainvälisen oikeuden velvoitteet perustuvat vain Ottawan sopimukseen, sekä esityksessä mainittuun perusteluun siitä, että jalkaväkimiinat olisivat kustannustehokas asejärjestelmä. Scheininin mukaan Ottawan sopimuksen 2 artiklan määritelmäsäännöstä ja sen suhteesta kansainvälisen oikeuden muihin normeihin tulisi tehdä huolellinen selvitys, jotta voitaisiin arvioida, saavutetaanko sopimuksen irtisanomisella merkittävää tosiasiallista hyötyä laillisten sodankäyntimenetelmien valinnan suhteen, ja jos saavutetaan, mitkä olisivat ne täsmälliset kiellot, joista sopimuksen irtisanomisella vapauduttaisiin tinkimättä Suomen muista kansainvälisistä velvoitteista. Scheinin huomauttaa, että

kustannustehokkuus ei ole riittävä mittapuu asejärjestelmän hyväksyttävyydelle, ja on ristiriidassa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden perusperiaatteiden kanssa. Lisäksi asiassa ei ole otettu huomioon kaikkia kustannuksia, kuten siviiliväestön kuolemia ja vammautumisia. Lisäksi Scheinin katsoo, että jalkaväkimiinakiellon rikkomista koskevan, rikoslain 11 luvun 7 a §:n kumoaminen ei riitä, sillä miinojen käyttö on suurelta osin kriminalisoitu myös sotarikosta koskevissa rikoslain 11 luvun 5-7 §:n, sodan oikeussääntöjen yleisten periaatteiden, Geneven sopimusten ja niiden pöytäkirjojen sekä CCW-sopimuksen toisen pöytäkirjan nojalla.

Ulkopoliittisen instituutin ohjelmajohtaja Harri Mikkola, vanhempi tutkija Matti Pesu ja tutkija Joel Linnainmäki toteavat lausunnossaan, että Suomen irtautumista Ottawan sopimuksesta voidaan pitää tarpeellisena reagoitina Suomen vakavasti heikentyneeseen turvallisuusympäristöön. Päätöksenteon aikataulusta lausunnonantajat katsovat, että päätöksenteolla ei ole akuuttia aikapainetta, minkä vuoksi päätöksenteon laajempia ja tarkempia taustoja olisi voinut avata julkisuuteen myös rauhallisemmalla aikataululla, mikä olisi palvellut päätöksenteon yleistä hyväksyttävyyttä. Päätöksenteon julkisuudesta lausunnonantajat toteavat, että päätöksenteon avoimuuden, yleisen hyväksyttävyyden ja kansalaiskeskustelun kannalta olisi ollut toivottavaa, että päätöksen taustoja olisi julkaistu siltä osin kuin tietojen julkaiseminen ei vaaranna Suomen kansallista turvallisuutta tai puolustusta.

2.6 Yhdistykset ja muut toimijat

Aliupseeriliitto toteaa, että jalkaväkimiinojen palauttaminen osaksi Puolustusvoimien keinovalikoimaan vaatii lisärahoituksen kohdentamista niiden hankintaan, varastointiin sekä kouluttamiseen. Erityisesti varastointijärjestelyihin liittyy mahdollisia rahoitustarpeita. Jalkaväkimiinojen koulutus on mahdollista tehostaa, sen yksinkertaisuuden vuoksi, mutta koulutuksen laajentaminen asevelvollisten koulutukseen vaatii lisää koulutettua henkilökuntaa. Lisäksi Aliupseeriliitto toteaa, että Suomen irtisanoutuessa Ottawan sopimuksesta on tärkeää, että humanitaarista miinatoimintaa jatketaan ja tuen laadun kehittämiseen panostetaan. Suomi kykenee edelleen tukemaan miinoitettujen alueiden raivaamistehtävissä ja näin välillisesti luoda turvallisuutta, vakautta sekä mahdollistaa taloudellista ja sosiaalista kehitystä.

Amnesty International Suomen osasto toteaa, että vastustaa Ottawan sopimuksen irtisanomista. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset, kansainvälinen humanitaarinen oikeus ja laajemmin koko kansainvälinen sääntöperustainen järjestelmä luo vakautta ja turvallisuutta, kun maiden väliset suhteet perustuvat yhteisesti sovittuihin sääntöihin eikä voimankäyttöön. Amnesty toteaa, että irtisanominen murentaa vuosikausien työtä ja Suomen mainetta luotettavana järjestelmää ylläpitävänä toimijana ja voi johtaa koko järjestelmän rapautumiseen. Amnesty toteaa, että on kyseenalaista, onko laajasti hyväksytystä kansainvälisestä sopimuksesta irtaantuminen salaiseksi julistetun tiedon perusteella hyvää ja avointa hallintoa. Amnesty huomauttaa, että hallituksen esityksestä voi lukea runsaasti perusteluja, miksi sopimusta ei tulisi irtisanoa. Amnestyn mukaan tuntuukin siltä, että esityksessä argumentit sopimuksen irtisanomista vastaan ovat vahvempia kuin sitä puoltavat. Amnesty toteaa, että hallituksen esityksessä annettu ”tyhjentävä selvitys irtisanomisen syistä” ei ole tyhjentävä esityksessä esille tuottuihin kielteisiin vaikutuksiin peilaten, eikä siinä oteta lainkaan kantaa vaihtoehtoihin tapoihin varautua mahdolliseen hyökkäyksiin. Lisäksi Amnesty ottaa kantaa hallituksen esityksen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia koskevaan osioon, jossa todetaan, että vaikutuksia voidaan ”pyrkä vähentämään miinojen vastuullisella käytöllä”. Amnesty toteaa, että miinakarttojen tekeminen ja tiedottaminen ei kuitenkaan ole vedenpitävää, ja kuten muotolukin osoittaa, kyseessä on pyrkimys. Amnesty toteaa, että miinat olisivat esimerkiksi huomattava vaara rajan yli pyrkiville turvapaikanhakijoille, ja että todellisuudessa on mahdotonta toimia vastuullisesti ja samalla käyttää henkilömiinoja. Amnesty käy läpi Ottawan sopimuksen tarkoitusta, aseiden kieltä ja toteaa, että yksinkertainen ja tehokas ei tarkoita samaan kuin vastuullinen. Lopuksi Amnesty toteaa, että

jalkaväkimiinat eivät kykene erottelemaan siviilejä ja sotilaita kansainvälisen sodan oikeussääntöjen edellyttämällä tavalla.

Aseistakieltäytyjäliitto ry vastustaa Ottawan sopimuksen irtisanomista. Liitto toteaa, että miinat eivät ole kansainvälisen humanitaarisen oikeuden erotteluperiaatteen mukaisia, ja Suomi liittyi sopimukseen tarkoin harkitun prosessin seurauksena. Aseistakieltäytyjäliitto katsoo, ettei esitysluonnoksesta käy ilmi, että asiasta olisi laadittu tarvittavia asianmukaisia selvityksiä tai että niiden perusteella olisi tehty asianmukainen julkinen aineisto. Lisäksi olisi arvioitava, seurasiko sopimuksen irtisanomisesta todella merkittävää hyötyä Suomen puolustuskyvylle. Tämän lisäksi aseistakieltäytyjäliitto katsoo, että esitysluonnoksessa jalkaväkimiinojen mahdollisen uudelleenkäyttönoton ja hankintaprosessin sekä humanitaarisen oikeuden velvoitteiden suhde jää epäselväksi, harkinnanvaraiseksi ja hankalaksi. Tämän lisäksi lausunnossa todetaan, ettei vastuullista jalkaväkimiinojen käyttöä ole olemassa, ja vetoaa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden erotteluperiaatteeseen ja muihin Suomea sitoviin humanitaarisen oikeuden rajoituksiin. Lausunnossa katsotaan, että henkilömiinojen käyttämättömyys on muodostunut kansainvälisen tapaoikeuden osaksi. Aseistakieltäytyjäliitto näkee, ettei Ottawan sopimuksesta irtautuminen tai siitä johtuvat mahdolliset asehankinnat johda turvallisuustilanteen parantumiseen.

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK kannattaa esitystä ja sen perusteluja. EK toteaa, että sen kantana on, että tuleviin materiaalitarpeisiin tulee pyrkiä vastaamaan ensisijaisesti kotimaisella tuotannolla, mikäli esityksen mukainen päätös tehdään. Tarkempien perustelujen osalta EK viittaa järjenjärjestönsä Teknologiateollisuus ry:n toimialajärjestö Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry:n antamaan lausuntoon.

Fida International vastustaa Ottawan sopimuksen irtisanomista, koska katsoo tämän olevan kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja humanitaarisen oikeuden, erityisesti siviilien turvallisuuden, vaarantava toimi. Lausunnossa todetaan sopimuksen olevan osa kansainvälistä sääntöperustaista järjestelmää ja tuodaan esiin jalkaväkimiinojen vaikutukset siviileihin sekä ympäristöön. Lausunnossaan Fida International toteaa, että Suomen kansallisen turvallisuuden varmistamiseen on olemassa muita ratkaisuja, ja kehottaa Suomea irtisanomisen sijaan edistämään rauhaa ja ihmisoikeuksia ja tukemaan YK:n yhtenäisyyttä ja kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää.

Fingrid Oyj toteaa, että se tukee esitystä ja pitää tärkeänä, että Suomi ylläpitää rauhaa ja turvallisuutta uskottavan puolustus- ja kriisinsietokyvyn avulla. Fingrid toteaa, että esitys Ottawan sopimuksen irtisanomisesta tukee kriittisen infrastruktuurin suojamista muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Fingrid Oyj pitää myös tärkeänä, että Suomi sitoutuu edelleen kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustamiseen sekä miinojen vastuulliseen käyttöön ja Ottawan sopimuksen humanitaarisiin päämääriin, kuten globaaliin työhön miinojen haittojen vähentämiseksi.

International Campaign to Ban Landmines Suomi (ICBL-Suomi) toteaa, että se vastustaa jyrkästi hallituksen esitysluonnosta. ICBL-Suomi katsoo, ettei missään julkisessa lähteessä ole esitetty mitään sellaista, joka antaisi hallitukselle perusteita irtisanoutua aiemmasta linjastaan, jota se on toteuttanut Ottawan sopimuksen tarkistuskonferenssissa syksyllä 2024 ja äänestämällä sopimusta tukevaa päätöslauselmaa YK:n yleiskokouksessa joulukuussa 2024. ICBL-Suomi tuo esiin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden suhteellisuus- ja erotteluperiaatteen sekä täysikieltoa puoltavan argumentin siitä, että miinojen käytöllä ei saavuteta sotilaallista hyötyä. Lausunnossa kritisoidaan hallituksen esityksen valmistelua avoimuuden puutteesta ja siitä, että valmistelun perusteella työryhmä ei huomioi sopimuksen merkitystä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kannalta. ICBL-Suomi katsoo, että Ottawan sopimuksen irtisanomisprosessi on edennyt normaalin parlamentaarisen valmistelun ulkopuolella, sillä asiaa ei mainita ulko- ja turvallisuuspoliittisessa tai puolustuspoliittisessa selonteossa, ja pitää tätä huolestuttavana turvallisuuspoliittisena kehityksenä. ICBL-Suomi kritisoi myös sitä,

että päätökseen liittyvät puolustuspoliittiset perustelut on salattu. Lausunnossa kehoitetaan selvittämään, kuinka paljon miinojen raivaus maksaisi. Lausunnon mukaan henkilömiinojen käyttökielto on kehittymässä humanitaarisen tapaoikeuden kaikkia velvoittavaksi normiksi. Lausunnossa arvioidaan, että irtisanominen muuttaisi radikaalisti Suomen maakuvaa ja mainetta. Lisäksi lausunnossa tuodaan esiin asiaan liittyvät kansainväliset näkökulmat, kuten se, että Ottawan sopimuksen irtisanominen tarkoittaisi yhteistoimintaesteitä Suomeen saapuvien Nato-liittolaisjoukkojen kanssa, eikä Suomen ja Yhdysvaltain välinen DCA-sopimus enää estäisi miinojen maahantuontia ja niiden käyttöä Suomessa Yhdysvaltain päätöksellä. Tämän lisäksi lausunnossa viitataan mm. selvitykseen, joka kattaa eri konflikteja ja jonka mukaan miinoista oli ”rajallista sotilaallista hyötyä” sekä Suomen, Viron ja Latvian puolustusvoimien komentajien aiempiin lausuntoihin, joiden mukaan jalkaväkimiinat eivät ole ajankohtainen asia. Johtopäätöksenä ICBL kehottaa Suomea olemaan irtautumatta sopimuksesta ja säilyttämään roolinsa vastuullisena kansainvälisenä toimijana, joka on omistautunut humanitaarisille arvoille ja siviilien suojelulle.

Lastensuojelun Keskusliitto on huolissaan esitysluonnoksessa tunnistetuista perus- ja ihmisoikeuksia heikentävistä vaikutuksista. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia pidetään suppeana ja osittain puutteellisena, eikä luonnosesitys sisällä lainkaan arviota sen vaikutuksista lapsiin. Lausunnossa kysytään, onko olemassa riski sille, että jalkaväkimiinoja käytettäisiin alueilla, joilla saattaa liikkua esimerkiksi turvapaikanhakijoita välineellistetyin maahanmuuton tilanteissa. Lisäksi lausunnossa todetaan, että huomiota tulisi ottaa myös jalkaväkimiinoista aiheutuvat pitkäaikaiset vaikutukset aseellisten selkkausten päätyttyä. Lisäksi Lastensuojelun Keskusliitto pitää avoimen demokraattisen keskustelun kannalta ongelmallisena, että sopimuksesta ollaan irtautumassa nopealla aikataululla ja laajalti salattujen tietojen pohjalta.

Maanpuolustuksen insinöörit MPI ry katsoo, että Ottawan sopimuksen irtisanominen voisi olla perusteltua Suomen näkökulmasta katsottuna. Jalkaväkimiinat ovat tehokas puolustuksellinen ase erityisesti Suomen vaikeakulkuisessa ja harvaan asutussa maastossa, jossa ne voisivat toimia merkittävänä pidäkkeenä mahdollisille vihollisten hyökkäyksille. Maanpuolustuksen insinöörit MPI ry toteaa, että miinojen käyttö voisi vähentää resurssien ja joukkojen tarvetta alueellisen koskemattomuuden ylläpitämiseksi. Tämä voisi tuoda kustannussäästöjä puolustusbudjettiin ja mahdollistaa resurssien keskittämisen muihin tärkeisiin turvallisuusalueisiin. Lisäksi Maanpuolustuksen insinöörit MPI ry toteaa, että irtautuminen sopimuksesta antaisi Suomelle mahdollisuuden modernisoida ja kehittää jalkaväkimiinojen teknologiaa, jolloin niiden käyttö voisi olla entistä turvallisempaa ja ympäristöystävällisempää. Tässä tarkastelussa on huomiotava myös muuttunut poliittinen ja turvallisuustilanne Euroopassa, joka saattaa vaatia joustavampaa ja monipuolisempaa lähestymistapaa kansalliseen puolustukseen. Lopuksi Maanpuolustuksen insinöörit MPI ry toteaa, että päätös ei ole helppo, mutta voi olla tarpeen kansallisen turvallisuuden ja puolustuksen varmistamiseksi tulevaisuudessa.

Maanpuolustuskiltojen liitto ry pitää lakiesitystä perusteltuna suhteessa puolustuksen tarpeisiin ja heikentyneeseen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Lausunnon mukaan turvallisuusympäristön heikkeneminen on kuvattu esityksessä hyvin, ja myös muutokset rikoslakiin, pakkokeinolakiin sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin ovat perusteltuja. Yhdistys katsoo, että valmistelua on tehty kaikilta osin perusteellisesti.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK toteaa, että se noudattaa asiassa Puolustushallinnon päätöksiä ja ohjausta. Maanpuolustuskoulutusyhdistys käynnistää mahdollisen koulutustoiminnan Puolustusvoimien ohjauksen mukaisesti. Puolustusvoimat myös hyväksyy Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutussuunnitelmat asiaan liittyen.

Maanpuolustuskurssiyhdistys ry toteaa, että sillä ei ole kommentteja hallituksen esityksen sisältöön. Maanpuolustuskurssiyhdistys kiittää esitystä siitä, että puolustuskysyvyn kannalta merkityksellisessä, mutta samalla kansainvälisestä sopimuksesta irtautumiseen johtavassa ja humanitaarisia kysymyksiä sisältävässä päätöksessä on taustalla kattavat perustelut ja valmistelutyö, joka koostuu niin Puolustusvoimien selvityksestä kuin puolustusministeriön puolustuspoliittisesta kokonaisarviosta ja ulkoministeriön ulko- ja turvallisuuspoliittisesta arviosta.

Naisasialiitto Unioni ry katsoo, että esitetyt perustelut Ottawan miinasopimuksesta irtautumiseen eivät ole riittävän painavia suhteessa sen kansainvälistä sopimusjärjestelmää ja turvallisuutta heikentävään merkitykseen. Lausunnossa todetaan, että Ottawan sopimus on vähentänyt miinojen käyttöä maailmassa ja miinauhrien määrää merkittävästi, ja tuodaan esiin miinojen ongelmallisuus sodan oikeussääntöjen erotteluperiaatteen, siviilien suojelun ja jälleenrakennuksen kannalta. Lausunnossa katsotaan, että esityksessä esitetyt varotoimet miinaturvallisuuden edistämiseksi eivät ole riittäviä eivätkä ota huomioon esimerkiksi sitä, että maaperän routiminen voi muuttaa miinojen sijaintia, eikä esimerkiksi kansanvalistus ole riittävä toimenpide erityisesti lasten suojelemiseksi maastoon mahdollisen konfliktin jälkeen jääneiltä miinoilta. Lausunnossa tuodaan esille, että Suomi liittyi sopimukseen vasta vuonna 2012 hyvin tarakan harkinnan jälkeen, jolloin miinojen suorituskyky korvattiin Puolustusvoimille. Lisäksi Naisasialiitto Unioni toteaa kansainvälisen sopimusjärjestelmän ja yhteistyön olevan elintärkeitä Suomen kaltaiselle pienelle maalle myös kansainvälisen turvallisuuden kannalta, ja toteaa, ettei Suomen ole aika irrottautua tästä tai muistakaan kansainvälisistä sopimuksista.

Naisjärjestöjen Keskusliitto suhtautuu kielteisesti esitykseen. Lausunnossa viitataan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden velvoitteisiin, joiden mukaan sotatoimia saa kohdistaa vain sotilaskohteisiin tai taistelijoihin ja jotka kieltävät umpimähkäisen aseellisen toiminnan. Naisjärjestöjen keskusliitto katsoo, että jalkaväkimiinojen keskeinen ongelma liittyy siihen, että ne eivät tee eroa sotilaan ja siviilin välillä, vaan räjähtävät riippumatta siitä, kuka niiden päälle astuu. Koska suurin osa jalkaväkimiinojen uhreista on siviilejä, lausunnossa todetaan, että jalkaväkimiinojen käytön voidaan katsoa olevan ristiriidassa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kannalta tai ainakin heikentävän sen toteutumisen edellytyksiä. Erotteluperiaatteeseen liittyvien ongelmien riskien vuoksi Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että jalkaväkimiinoiniin liittyviä riskejä ei pystytä täysin poistamaan esityksessä mainituilla miinojen vastuullisella käytöllä tai sillä, että Puolustusvoimat noudattaa kaikessa toiminnassaan ja sotilaallisen voiman käytössään kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Lausunnon mukaan vaarana on, että sopimuksen irtisanominen ja jalkaväkimiinojen palauttaminen lisäävät aseellisista konflikteista koituvaa inhimillistä kärsimystä ja erityisesti siviileihin kohdistuvia rikkomuksia. Lisäksi Naisjärjestöjen Keskusliitto toteaa, että jalkaväkimiinojen käytöstä koituvat haitat heikentävät useiden Suomea velvoittavien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Sopimuksen irtisanominen heikentäisi Suomen uskottavuutta kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään sitoutuneena maana ja voisi lisäksi normalisoida ihmisoikeuksista poikkeamista tilanteessa, jossa kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää kyseenalaistetaan edelleen heikentäen sen legitimitettiä.

Naisten Valmiusliitto ry kannattaa Ottawan sopimuksen irtisanomista. Lausunnossa todetaan, että Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut suuresti Ottawan sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Pitkä raja arvaamattoman Venäjän kanssa vaatii kaikki mahdolliset keinot suojata Suomen maanperän koskemattomuus. Jalkaväkimiinojen pelotevaikutus on kustannustehokas keino vaikeuttaa ja hidastaa vihollismielistä tunkeutumista maaperällemme. Naisten Valmiusliitto toteaa luottavansa, että vastuullisesti ja nykYTEknologiaa käyttämällä jalkaväkimiinojen sijoittaminen voidaan dokumentoida tarkasti. Tällöin niiden poistaminen mahdollistuu entistä paremmin ja näin estää siviilien myöhempi vahingoittuminen.

Pelastakaa Lapset ry toteaa huomioivansa turvallisuusympäristön muutokset, mutta pitää esitystä ongelmallisena kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja lapsen oikeuksien näkökulmasta, eikä siksi kannata Ottawan sopimuksen irtisanomista. Lausunnossa viitataan olennaiseksi katsottuihin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden määräyksiin sekä lasten ja muun siviiliväestön suojelun kannalta olennaisiin sopimuksiin. Lausunnossa todetaan, että lasten vammauttaminen tai vakava tappaminen on yksi kuudesta vakavasta rikkomuksesta lapsia kohtaan konflikteissa. Pelastakaa Lapset ry huomauttaa, että järjestön vuosittaisen Stop the War on Children -raportin mukaan kolme neljäsosaa kaikista lapsiuhreista johtui räjähtävistä aseista. Lisäksi lausunnossa viitataan Paediatric Blast Injuries Partnership -tahon tekemään katsaukseen, jossa on eritelty tarkemmin lasten räjähdysvammoihin liittyviä löydöksiä. Pelastakaa Lapset ry toteaa, että esitysluonnos sisältää keinoja, joilla pyritään varmistamaan jalkaväkimiinojen käyttö vastuullisesti perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen, mutta katsoo, että Ottawan sopimuksen irtisanominen ja mahdollinen jalkaväkimiinojen käyttö ovat merkittävä riski YK:n lapsen oikeuksien toteutumiselle. Lisäksi Pelastakaa Lapset ry huomauttaa, että luonnoksessa on arvioitu vaikutukset siviiliväestöön, ml. lapset varsin ylimalkaisesti ja taloudellisten vaikutusten kohdalla on jätetty huomioimatta ne lukuisat ja runsaasti rahoitusta vaativat toimenpiteet, joita jalkaväkimiinojen vastuullisen käytön ja miinanraivauksen yhteyteen on listattu. Siviiliväestön tiedottamisen osalta lapset on jätetty huomiotta, mikä tulee korjata lasten korkean osuuden siviiliuhreista huomioiden. Pelastakaa Lapset ry toteaa, että lausunnon perusteluissa arvioidaan varsin laajasti irtautumisen kielteisiä vaikutuksia, jotka liittyvät laajemmin humanitaariseen oikeuteen, asevalvontaan ja kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään sekä Suomen maineeseen asevalvonnan saralla. Pelastakaa lapset ry pitää mahdollisena, että sääntöpohjaisesta järjestelmästä irtaantuminen alentaa kynnystä jalkaväkimiinojen käyttämiseen laajemmin muualla maailmassa ja voi siten johtaa lapsiuhrien määrän kasvuun.

Plan International Suomi korostaa lausunnossaan aseellisen konfliktien aiheuttamaa vahinkoa lasten oikeuksien toteutumiselle sekä kansainvälisen sopimusjärjestelmän merkitystä. Lausunnossa tuodaan esiin jalkaväkimiinojen vaikutukset lapsiin, Ottawan sopimuksen merkitys osana kansainvälistä sopimusjärjestelmää sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen sitoumukset. Plan International Suomi toteaa, että se ei pidä mahdollisena, että Suomi irtisanoa Ottawan sopimuksen linjaamatta, kuinka se edistää jatkossa vastuuta jalkaväkimiinojen lapsiuhrien vähentämisestä, miinanraivaustyötä ja riskikasvatusta. Lausunnossa todetaan, että Suomen tulisi tehdä selkeät suunnitelmat, rajoitteet ja valinnat, jotka minimoivat riskit lapsille, ja asettaa vaatimukseksi miinojen aikaperustainen tai etädeaktivointi. Miinat tulisi merkitä digitaalisesti karttaan tavalla, joka ei ole helposti tuhottavissa. Lisäksi Plan International katsoo, että Suomen tulisi jatkaa ja selvittää mahdollisuutta laajentaa miinanraivaukseen ja miinauhrien tukemiseen antamaansa tukea, edistää muiden valtioiden pysymistä Ottawan sopimuksen osapuolina ja kasvattaa tukeaan riskikasvatukselle niillä alueilla, joissa raivaamattomat jalkaväkimiinat ovat suurin riski siviileille. Tämän lisäksi Plan International huomauttaa, että Suomi on irtautuessaan vastuussa myös mahdollisista laajemmista jalkaväkimiinojen käytön globaaleista muutoksista, koska sopimuksen irtisanominen oletettavasti heikentää sopimuksen asemaa. Lopuksi lausunnossa todetaan, että jos Suomi päätyy valmistamaan miinoja itse, tulisi miinoista kehittää sellaisia, että niissä on siviilien turvallisuutta edistäviä teknologisia valintoja, vaikka se olisikin kalliimpaa.

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry toteaa, että hallituksen esityksessä ei pohdita vaikutuksia elinkeinoelämälle, ja keskittyy lausunnossaan sopimuksen irtisanomisen ja mahdollisen jalkaväkimiina-aseen käyttöönoton vaikutuksiin suomalaiselle puolustusteollisuudelle. PIA ry toteaa, että sopimuksen irtisanominen mahdollistaisi suomalaisille yritysille nyt kiellettyjen miinojen kehittämisen, tuottamisen ja varastoinnin Puolustusvoimien tarpeeseen. Koska jalkaväkimiinojen tuottajia on vähän, ja niistäkin suurin osa maissa, joista Suomi ei miinoja ostaisi, todennäköisintä olisi, että miinat tai niiden keskeiset komponentit pyrittäisiin kehittämään ja tuottamaan Suomessa. PIA ry toteaa, että huoltovarmuuden kannalta on tärkeää, että miinojen suunnittelu- ja tuotantokykyä

olisi Suomessa, jotta niitä kyettäisiin tuottamaan myös poikkeusoloissa. PIA ry toteaa lisäksi, että osa jalkaväkimiinat korvanneista hankinnoista kehitettiin Suomessa, mikä on kehittänyt suomalaisen teollisuuden kansainvälistä kilpailukykyä. Eri miinatyypeistä PIA ry:n lausunnossa todetaan, että perinteinen jalkaväkimiina on yksinkertainen ja kustannustehokas ase, joka on suhteellisen helppo valmistaa. Jos Suomi sen sijaan haluaisi hankkia modernimpia miinoja, tulisi tällaiset miinat kehittää, testata, validoida ja hyväksyä käyttöön. Aivan uuden jalkaväkimiinan kehittäminen ja sotavarusteeksi hyväksyminen on pitkä prosessi, joka sitoo yrityksen resursseja. Nopeampaa olisi lisätä toiminnallisuuksia jo kehitettyihin korvaaviin järjestelmiin. Lausunnossa todetaan lisäksi, että vaikka suomalaisella teollisuudella on kyky kehittää ja valmistaa uusia tai perinteisiä jalkaväkimiinoja, ei asia ole yritysten näkökulmasta yksinkertainen. On huomattava, että yritykset ovat asiakassuhteissaan, rahoitussopimuksissaan ja tarjouskilpailuissa sitoutuneet siihen, etteivät ne tuota asevalvontasopimuksilla kiellettyjä tuotteita. Kehitystyöhön ja tuotantoon ryhtymistä harkitaan siten paitsi liiketoiminnan jatkuvuuden myös mahdollisen mainehaitan, rahoituksen saatavuuden sekä kansainvälisten verkostojen ja mahdollisuuksien valossa. Tämä on tilanne siinäkin tapauksessa, jos Puolustusvoimat itse kokoonpanisi miinat ja yritykset kehittäisivät ja tuottaisivat vain niiden edellyttämät komponentit. PIA ry huomauttaa lisäksi, että kotimaassa valmistettu jalkaväkimiina-ase edellyttää Puolustusvoimien ja teollisuuden läheistä yhteistyötä ja Puolustusvoimien pitkäaikaista asiakassitoutumista. Mahdollinen kotimainen tuotanto edellyttää myös valtionhallinnon laajempaa tukea kansainvälisen poliittisen hyväksymisen saamiselle miinojen tuottajille sekä mm. vientivalvontalinjausten tarkastelua. Muina huomioina PIA ry toteaa, että mikäli jalkaväkimiinat palautetaan käyttöön, tulee perus- ja ihmisoikeuksia pyrkiä vähentämään miinojen vastuullisella käytöllä, ja lisäksi Suomen tulee edelleenkin tukea miinanraivausta Ottawan sopimuksen hengessä.

Päällystöliitto ry pitää esitystä tarkoituksenmukaisena. Tätä perustellaan muuttuneella turvallisuusympäristöllä ja sillä, että sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinojen palauttamisen osaksi Suomen Puolustusvoimien keinovalikoimaa sekä jalkaväkimiinojen valmistamisen Suomessa. Päällystöliitto pitää lisäksi tärkeänä, että Suomi jatkaa tukeaan humanitaariselle miinatoiminnalle.

Rajaturvallisuusunioni ry pitää esitystä kannatettavana. Sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinojen palauttamisen osaksi Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen keinovalikoimaan, mikä antaa Suomen puolustamisen keinovalikoimalle liikkumatilaa. Jalkaväkimiinat ovat kustannustehokas puolustuskeino myös nykyaikaisessa sodankäynnissä.

Reserviläisliitto toteaa, että Ottawan sopimuksen irtisanominen on ajankohtainen ja tarpeellinen toimenpide nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Reserviläisliitto katsoo, että Suomen turvallisuusympäristön heikentyminen ja asiaan liittyvä valmistelu on kuvattu hallituksen esityksessä selkeästi. Reserviläisliitto toteaa, että on myös huomioitava, että Venäjä ei noudata lainkaan esityksessä esille tuotuja humanitaarisen oikeuden periaatteita. Reserviläisliitto toteaa, että lakiesitys on perusteltu ja aikataulullisesti se tulisi saada käsiteltyä eduskunnan kevätistuntokaudella. Mahdollisen mainehaitan osalta on pyrittävä eri kanavia käyttäen tuomaan selkeästi esille, mitkä ovat perimmäiset syyt, miinojen poikkeava käyttö universaalista tavasta ja Venäjän toiminta Suomen rajanaapurina. Lisäksi Reserviläisliitto toteaa, että Suomen tulee jatkossakin jatkaa tukeaan humanitaariselle miinatoiminnalle, vaikka Ottawan sopimuksesta irtisanouduttaisiin.

SaferGlobe kiinnittää huomiota asian valmisteluprosessiin ja katsoo, että kotimaisen ja kansainvälisen median perusteella päätös irtisanomisesta tehtiin jo ennen asianmukaista demokraattista keskustelua. SaferGlobe toteaa, että on huolestuttavaa ja turvallisuutta heikentävää, mikäli näin merkittäviä turvallisuuspäätöksiä tehdään poliittisen järjestelmän ulkopuolella. SaferGlobe katsoo yleisesti saatavilla olevan tiedon perusteella, että Ottawan sopimuksesta irtautuminen aiheuttaa Suomelle merkittävästi

enemmän haittaa kuin hyötyä. Tätä perustellaan lausunnossa viidellä argumentilla. Ensinnäkin SaferGlobe katsoo, että Ottawan sopimuksen irtisanomisella saavutettavat puolustushyödyt ovat vähäiset, kun taas puolustukselle koituva haitta voi olla merkittävä. Toiseksi sopimuksen irtisanominen tarkoittaisi sitä, että Suomi asemoiisi itsensä eri linjoille kuin sen pääpuolustusyhteistyökumppanit, mikä voisi haitata puolustusyhteistyötä. Kolmanneksi jalkaväkimiinojen käyttö perustuu miinakauhuun, mutta Venäjän sotadoktriinissa kuolemien välttäminen ei ole keskeistä, ja Venäjä voisi ennemminkin käyttää miinoitettuja alueita Suomea vastaan esimerkiksi ohjaamalla ns. välineellistettyä maahanmuuttoa miinakentille. Neljänneksi sopimuksen irtisanomisella voisi mahdollisesti laajoja negatiivisia vaikutuksia kokonaisturvallisuuteen ja talouteen. SaferGlobe tuo tässä esiin sen, että saatavilla olevassa materiaalissa ei ole huomioitu laajempia turvallisuusvaikutuksia esimerkiksi rajaturvallisuuteen. SaferGlobe toteaa, että Suomen pyrkimyksenä on ollut pitää koko Suomi asutettuna, mikä tukee myös rajaturvallisuutta. Mahdollisten miinakenttien rakentaminen Suomen toimesta raja-alueille olisi ristiriidassa tämän kanssa. Raja-alueiden miinoittaminen voisi lisäksi eriarvoistaa alueita ja haitata paikallista elinkeinotoimintaa. SaferGlobe tuo lisäksi esiin sen, että sopimuksen irtisanominen voisi vähentää Suomen puolustussektorin vientimahdollisuuksia maineriskin takia, riippuen siitä, miten tiukasti ostajamaat tulkitsevat Ottawan sopimuksen 1 c artiklaa, joka kieltää osapuolia kannustamasta, kehottamasta tai taivuttamasta ketään sopimuksen vastaiseen toimintaan. Viidenneksi SaferGlobe toteaa, että vastuullista jalkaväkimiinojen käyttöä ei ole olemassa, koska ne eivät ole kansainvälisen humanitaarisen oikeuden erotteluperiaatteen mukaisia.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK toteaa, että miinojen käyttö aiheuttaa huomattavassa määrin siviiliuhreja, ja raivaamattomilla miinoilla on pitkäaikaisia vaikutuksia siviileihin, infrastruktuuriin ja jälleenrakennukseen vielä pitkään aseellisten selkkauksien jälkeenkin. Tilanteessa, jossa jalkaväkimiinojen käyttöä tapahtuu oman tai hyökkäävän valtion sotilaallisen toiminnan yhteydessä Suomen maaperällä, pitää varmistaa pelastustoimen mahdollisuudet toimia miinojen muodostama uhka huomioiden ja ennakoiden mm. siviiliväestön suojele ja pelastustehtävissä. SPEK toteaa, että samassa yhteydessä, kun harkitaan Ottawan sopimuksesta irtautumista, on erityisen tärkeää miettiä, mitä vaikutuksia tällä on siviiliväestölle. Pelastustoimen sodan aikaiset tehtävät ja resurssit tulee varmistaa, jotta siviiliväestön suojaaminen voidaan taata kaikissa tilanteissa. Väestönsuojaan ja pelastustoimintaan liittyvä ennakoiva suunnittelu, koulutus ja välineistö pitää ottaa huomioon ja tarvittavat resurssit tulee varmistaa etukäteen. Lisäksi SPEK korostaa, että pelastustoimen kyky siviiliväestön suojaamiseksi tulee aina ottaa huomioon, kun puolustusvoimien uhkakuvia, välineistöä ja resurssointeja suunnitellaan. Tämä on erityisen tärkeää, kun harkitaan Suomen irtautumista Ottawan sopimuksesta ja jalkaväkimiinojen käyttöön ottamista.

Suomen Punainen Risti pitää esitysluonnoksen perusteluja niin puutteellisina, ettei sitä tule tässä muodossa antaa eduskunnalle. Suomen Punaisen Ristin mukaan hallituksen esityksestä tulee tarkemmin käydä esille se, kuinka poikkeuksellista humanitaarisen oikeuden sopimuksen irtisanominen on, sekä miten tällaisen toimenpiteen voidaan arvioida vaikuttavan ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja esitysluonnoksessa mainittuihin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin tavoitteisiin. Samassa yhteydessä tulisi antaa takeet siitä, että Suomi aikoo tukea miinanraivausta ja miinojen uhreja jatkossakin. Suomen Punainen Risti huomauttaa, että jalkaväkimiinat ovat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden erotteluperiaatteen vastaisia, ja katsoo, ettei esitysluonnos sisällä mitään esityksiä siitä, miten henkilömiinojen käyttö Suomen toimesta ja Suomessa ei johtaisi vakaviin humanitaarisiin seurauksiin, joihin niiden käyttö on johtanut muissa maissa. Samalla tulee selvittää esimerkiksi henkilömiinojen puutteelliseen merkitsemiseen tai muuhun väärinkäyttöön liittyvät rikosoikeudelliset vastuut ja niihin liittyvien rikosten sisällyttäminen rikoslain 11. lukuun. Suomen Punainen Risti toteaa, että jos Ottawan sopimuksen irtisanomista halutaan edistää, tulee jo hallituksen esityksessä varmistaa, ettei Suomi tue välillisesti henkilömiinojen käyttöä muissa maissa. Jos miinoja jatkossa valmistetaan Suomessa, ne tulee lainsäätämisen yhteydessä vähintään

asettaa ehdottomaan maastavientikieltoon. Tämän lisäksi tulee selvittää muita tehokkaita keinoja sen varmistamiseksi, että henkilömiinat eivät päädy sotaa käyviin maihin. Suomen Punainen Risti katsoo, että julkisesti saatavilla olevien selvitysten perusteella sekä hallituksen esityksen luonnoksen perusteella on epäselvää, onko Suomen irtisanoutuminen Ottawan sopimuksesta arvioitu kriittiseksi ja välttämättömäksi toimeksi Suomen turvallisuuden takaamiseksi edes heikentyneessä turvallisuustilanteessa. Jos puolustusvoimien uusi selvitys on todennut aiemmat johtopäätökset henkilömiinojen kriittisyydestä ja välttämättömyydestä virheellisiksi tai epätarkoiksi, tulisi tämän käydä ilmi myös hallituksen esityksestä. Myöskään Puolustusvoimien suorituskykyjen teknologista kehitystä, jota Puolustusvoimien selvityksessä on analysoitu, ei ole kuvattu hallituksen esityksen perusteluissa. Suomen Punainen Risti huomauttaa, että henkilömiinojen osalta ei ole 30 vuodessa tapahtunut sellaista kehitystä, joka vähentäisi niiden kielteisiä humanitaarisia vaikutuksia, ja julkisissa selvityksissä ja tutkimuksissa Ukrainan sodan opeista keskeisinä ovat nouseet uudemmat teknologiat, kuten droonit, elektromagneettinen häirintä ja muu sodankäyntimenetelmien digitalisointi. Lisäksi Suomen Punainen Risti katsoo, että taloudelliset vaikutukset tulee arvioida esityksessä nykyistä huomattavasti kattavammin. Esitysluonnoksessa todetaan, että miinat ovat kustannustehokas ase, mutta myöhemmin esitysluonnoksessa todetaan, että miinoitettujen alueiden raivaaminen aiheuttaa huomattavia taloudellisia kustannuksia. Esitysluonnoksessa ei anneta arvioita henkilömiinojen hankinta- tai valmistuskustannuksista, ja lisäksi tulisi ottaa huomioon niiden raivauksesta syntyvät kustannukset.

Suomen Rauhanliitto vastustaa sopimuksen irtisanomista. Lausunnossa todetaan, että kansainvälinen sääntöpohjainen järjestelmä, humanitaarinen oikeus ja muut kansainväliset sopimukset luovat vakautta ja turvaa myös kiristyneessä ja polarisoituneessa tilanteessa, ja sitoumuksista tulisi pitää kiinni myös silloin, kun ne rajoittavat myös itseä tai vaikka tiedetään joidenkin muiden rikkovan niitä. Lausunnossa todetaan, että se, että Suomi irtisanoisi sopimuksen, murentaisi sopimusta ja olisi äärimmäinen takaisku siviilien suojelemiseksi tehdylle kansainväliselle työlle. Rauhanliitto vetoaa lisäksi siihen, että sopimukseen liittyttäessä Puolustusvoimat sai rahoitusta korvaavien järjestelmien hankintaan, ja että vielä keväällä 2023 Puolustusvoimat on todennut eduskunnalle, ettei Suomi tarvitse jalkaväkimiinoja puolustukseensa. Liiton mukaan saadun esitysluonnoksen perusteella on vaikea arvioida, onko oikeaa tietoa miinojen käytöstä Ukrainaan kohdistuvassa sodassa todella saatu, sillä asiaan liittyvät selvitykset ovat salaisia. Lisäksi Rauhanliitto katsoo, että esitysluonnos perusteluineen sivuuttaa arvioinnin siitä, miten Nato-jäsenyys, puolustusmenojen kasvu tai aseteknologinen kehitys vaikuttaa jalkaväkimiinojen tarpeeseen. Lisäksi lausunnossa kritisoidaan sitä, että miinojen vastuullisen käytön arvioiminen jätetään esitysluonnoksessa Puolustusvoimien myöhemmin arvioitavaksi. Rauhanliitto katsoo lisäksi, ettei Suomen kaltaisen valtion ole viisasta kyseenalaistaa humanitaarisen oikeuden yleispätevyyttä, ja vetoaa siihen, että henkilömiinojen käytön kieltä on pidettävä sellaisena kansainvälisen tapaoikeuden osana, joka koskee kaikkia valtioita. Lisäksi Rauhanliitto yhtyy oikeudellisissa perusteissa professori Martin Scheininin, Pelastakaa lapset ry:n sekä Amnesty Internationalin lausuntoihin ja Oikeuskanslerinviraston lausunnossa esitettyyn tarpeeseen arvioida esityksessä huomattavasti perusteellisemmin sen suhdetta perus- ja ihmisoikeuksiin ja sisällyttää nykyistä yksityiskohtaisempi arviointi asiaan liittyvistä kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista.

Suomen Rauhanpuolustajat ry pitää hallituksen esitystä ongelmallisena Suomen ulkopolitiittisen linjan ja Ottawan sopimuksen humanitaarisen merkittävyyden kannalta ja katsoo, että hallituksen esitystä ei tulisi hyväksyä. Sopimuksen irtisanominen söisi uskottavuutta Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiselta linjalta, joka perustuu vakaaseen sitoutumiseen allekirjoitettuihin kansainvälisiin sopimuksiin, jatkuvuuteen ja johdonmukaisuuteen. Lausunnossa vedotaan Ottawan sopimuksen laajaan maakatteeseen ja siihen, että irtisanoutuminen asettaisi Suomen ristiriitaan maailman maiden enemmistön ja merkittävien yhteistyökumppanien kanssa sekä vahingoittaisi Suomen asemaa asevalvonnan ja sopimusperustaisen järjestelmän puolestapuhujana. Lisäksi Suomen

Rauhanpuolustajat huomauttaa, että jalkaväkimiinojen sotilaallinen merkitys nykyaikaisessa puolustuksessa on rajallinen, kun taas niiden käytön aiheuttamat humanitaariset riskit ovat laajasti tunnettuja.

Suomen Rauhan turvaajaliitto ry toteaa, että hallituksen esityksessä ei esitetä muutoksia lakiin sotilaallisesta kriisinhallinnasta, ja pitää sopimuksen irtisanomista perusteltuna. Ottawan sopimuksen irtisanomisella ei arvella olevan välittömiä vaikutuksia kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden palvelusturvallisuuteen. Suomen rauhan turvaajaliitto ry korostaa, että jatkossakin valmiusjoukko- ja rauhanturvaoperaatioiden rotaatiokoulutuksissa on annettava riittävästi tietoa ja koulutusta miinoista, niiden vaikutuksista ja toiminnasta miinoitteen vaikutuspiirissä.

Suomen Reserviupseeriliitto ry tukee hallituksen esityksen tavoitetta ja pitää sitä tärkeänä, tarpeellisena ja ajankohtaisena nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Liiton mukaan kaikkia Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyviä päätöksiä tulee arvioida sen perusteella, parantavatko ne kykyä puolustaa maata. Suomen Reserviupseeriliitto ry perustelee päätöstä sillä, että jalkaväkimiinojen kieltäminen heikentää Suomen puolustuskykyä, jalkaväkimiinat sopivat hyvin reserviläisarmeijalle, ja ettei Ottawan sopimus kata kaikkia maita. Kokonaisuudessaan liitto pitää esitystä hyvin perusteltuna ja katsoo, että valmistelu on esitetty selkeästi ja vakuuttavasti.

Suomen Sadankomitea ry katsoo, että sopimusta ei tule irtisanoa, koska se heikentäisi Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista asemaa sekä Suomen kansalaisten turvallisuutta tuomatta merkityksellisiä, objektiivisesti osoitettuja hyötyjä sotilaalliseen maanpuolustukseen. Sadankomitea katsoo, että irtisanomisen syynä esitetty lausuma Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimmästä päätöksestä ”taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi” puoltaa sopimuksessa pysymistä. Pysymällä sopimuksen osapuolena Suomi pystyy osoittamaan kansainvälisesti, ettei se ole painostettavissa kansalaistensa oikeuksien ja turvallisuuden heikentämiseen, eikä se ole kohtuuttoman altis ulkovaltojen hybridi-vaikuttamiselle sodankäynnin kansainvälisen sääntelyn vähentämiseksi. Sadankomitea katsoo, että sopimuksesta irtautumisen negatiivisia vaikutuksia on käsitelty esitysluonnoksessa perustellusti sekä yksilön että kansainvälisen yhteisön tasolla. Sen sijaan esitysluonnoksen yksilötason haittavaikutusten lieventäminen ja varoitimenpiteet on Sadankomitean mukaan kuvattu epärealistisesti. Sadankomitea ei pidä siviiliväestön tiedotusta ja koulutusta tehokkaana tapana ehkäistä henkilömiinojen lapsiuhreja. Miinoitteen dokumentointi ei ole riittävä toimenpide sotatilanteessa tai mahdollisten ulkoisten vaikutusten, kuten tykistötulen tai luonnonvoimien siirtäessä maainesta. Tästä syystä Sadankomitea katsoo, että Suomi ei kykene olennaisesti lieventämään ihmisoikeuksiin, kuten oikeuteen elämään, kohdistuvia loukkauksia, joita sopimuksen irtisanominen aiheuttaisi.

Suomen UNICEF ry ottaa esitysluonnokseen kantaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kannalta sekä YK-järjestö UNICEFin edustajana Suomessa. Lausunnossaan Suomen UNICEF esittää huolensa hallituksen esityksen vaikutuksista kansainväliseen humanitaarisen oikeuden järjestelmään. Lausunnossa todetaan, että hallituksen esitysluonnos osoittaa suurta välinpitämättömyyttä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteita kohtaan. Sopimus velvoittaa myös Suomea kunnioittamaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjä sekä takaamaan kunnioituksen näitä sääntöjä kohtaan sekä ryhmään kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisten, siviiliväestön suojelua koskevien velvoitteidensa mukaisesti kaikkiin mahdollisiin toimiin suojellakseen ja hoitaakseen lapsia, joihin aseellinen selkkäus vaikuttaa. Lisäksi Suomen UNICEF huomauttaa, että miinojen vastuullinen käyttö jää esitysluonnoksen perusteella epäselväksi. Luvussa perus- ja ihmisoikeusvaikutukset kuvataan vastuullista käyttöä joitain keinoja, mutta siinä esitetyt keinot ovat aivan samoja, joita käytetään maissa, joissa miinoja on tälläkin hetkellä maastossa, ja joissa siviiliuhrien määrä on suuri. UNICEF tuntee tämän haasteen hyvin, se kouluttaa mm. opettajia ja koululaisia välttämään miinojen vaaroja, ja niiden välttäminen on etenkin lapsille todella vaikeaa. Hallituksen

esitysluonnoksessa tunnutaan myös olevan ymmällään mitä se miinojen vastuullinen käyttö on, sillä sivulla 7 todetaan, että ”vastuullisesta käytöstä ei juurikaan ole raportoitua käytäntöä aseellisista selkkauksista viime vuosikymmeniltä”. Suomen UNICEF katsoo lausunnossaan, että esitysluonnoksen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia koskeva luku on kovin ylimalkainen, vaikka perus- ja ihmisoikeusnäkökohtia on tuotu esiin esitysluonnoksen alussa. Lausunnossa huomautetaan, että osiossa ei ole huomioitu YK:n lapsen oikeuksien velvoitteita, kuten sopimuksen 38 artiklaa tai sopimuksen artiklaa ja yleisperiaatetta lapsen edun ensisijaisesta harkinnasta (LOS 93(1)). Lapset ovat ainoa ihmisryhmä, jonka etu veloitetaan otettavaksi ensisijaisesti huomioon kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa - tämä perustuu lapsuusajan tärkeään merkitykseen koko yhteiskunnan kestävyydelle. Lapsen edun harkinta ja huomiointi edellyttää lapsivaikutusten arviointia, ja tätä ei ole esitysluonnoksessa tehty. Varsinaiseen hallituksen esitykseen on tehtävä huolellinen lapsivaikutusten arviointi, jossa punnitaan ja vastataan lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteisiin. Esitysluonnoksessa todetaan, että ”sopimuksen irtisanomisella ei ole suoria perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, koska itsessään sopimuksen irtisanominen ei johda jalkaväkimiinojen käyttöönottoon” ja että vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin syntyisi vasta, jos Suomi päättäisi ottaa jalkaväkimiinat käyttöön. Tällainen historiallinen eroaminen sopimuksesta aiheuttaisi kuitenkin välillisiä perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia rapauttaen koko kansainvälistä humanitaarisen oikeuden järjestelmää. Saman kappaleen 4.5 kolmannessa kappaleessa todetaan myös hieman ristiriitaisesti, että ”sopimuksen irtisanomista voidaan pitää perus- ja ihmisoikeuksia heikentävänä toimenä”. Lausunnossa todetaan, että miinojen uhrien väheneminen 40 prosentilla sopimuksen voimaantulon jälkeen kertoo siitä, että sopimuksella on suuri vaikutus perus- ja ihmisoikeuksiin. Suomen UNICEF huomauttaa lisäksi, että esitys ei tue hallitusohjelman kirjauksia Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustasta tai kansainvälisten suhteiden kulmakivistä. Lausunnossa todetaan, että Suomi toimii esimerkkinä myös muille maille. UNICEF tuo esiin myös YK:n ihmisoikeusneuvoston huhtikuussa annetun päätöslauselman jalkaväkimiinojen vaikutuksista ihmisoikeuksiin, siviileihin ja miinojen uhreihin. Lopuksi lausunnossa todetaan, että kansainvälinen UNICEF on erittäin huolestunut Suomen ja muiden maiden aikeista irtautua Ottawan miinasopimuksesta. UNICEF on nähnyt Suomen vahvana lapsen oikeuksien puolustajana, joka on ajanut vahvasti myös vammaisten lasten oikeuksia.

Upseeriliitto ry pitää Ottawan sopimuksen irtisanomista tärkeänä. Liitto viittaa sopimukseen liittyessä puolustusvaliokunnalle antamaansa lausuntoon (21.9.2011), jossa todettiin, että jalkaväkimiinat ovat omaa maataan mahdollista hyökkäystä vastaan puolustavalla Suomelle erittäin kustannustehokas ase, jalkaväkimiinojen käyttö on Suomessa hyvin koulutettua ja hallittua, ja että Upseeriliiton jäsenkyselyssä 86 % vastajista katsoi sopimuksen heikentävän Puolustusvoimien kykyä puolustaa koko valtakuntaa. Upseeriliitto ry kommentoi lausunnossaan jalkaväkimiinojen teknisiä ja taktisia ominaisuuksia. Vanhat putki- ja sakaramiinat eivät ole yhtä tehokkaita kuin nykyaikaiset viuhkapanokset. Nykyaikaisten miinojen käytölle mm. ansoitettuna nähdään tarvetta. Liiton lausunnon mukaan jalkaväkimiinat ovat helppo, halpa ja nopea suorituskyky, ja sopimuksen irtisanomisella saavutetaan olemassa olevien välineiden parempi ja tehokkaampi käyttö. Lisäksi Upseeriliitto katsoo, jalkaväkimiinakiellon rikkomista koskeva rikoslain 11 luvun 7 a § on varsin tiukka, koska sen perusteella Puolustusvoimat ei voi valmistella ja suunnitella jalkaväkimiinojen käyttöä, eivätkä ammattisotilaat käytännössä voi edes keskustella jalkaväkimiinoista.

2.7 Yksityishenkilöiden lausunnot

Yksityishenkilöiltä saatiin 6 lausuntoa. Suurin osa lausuntoja antaneista yksityishenkilöistä suhtautuu kriittisesti Ottawan sopimuksen irtisanomiseen. Lausunnoissa korostetaan miinojen humanitaarisia haittoja ja sen tärkeyttä, että Suomi pitää kiinni kansainvälisistä velvoitteistaan. Tämän lisäksi saatiin hallituksen esitystä tukevia lausuntoja, joissa korostettiin jalkaväkimiinojen sotilaallisia hyötyjä. Valtaosassa lausuntoja ei esitetä varsinaisia huomioita hallituksen esityksen sisältöön.